

IZMIRENO I PROTUSLOVLJE!

10.000 milijardi milijarditih dijelova sekunde imao bi biti neshvatljivo kratak vijek omega-mezona, materijalne čestice, koju je otkrio jugoslavenski učenjak dr Bogdan Maglić (Vjesnik od 27. rujna 1961).

Čitatelje »Jezika« interesirat će, nadam se, jezična strana toga saopćenja, na koju ovdje želim upozoriti.

Prvo, sastavljač onakvog saopćenja nije očito mogao slutiti da se pod onim njegovim dugačkim brojnim izrazom krije vrlo jednostavan broj koji se može izraziti i izražava se obično samo sa dvije riječi: deset sekunda. A drugo, on je procijenio da je ono što izražava njegov dugački izraz tako kratko vrijeme da ga može nazvati neshvatljivo kratkim vijekom omega-mezona. I on nam je rekao: *10 sekunda je neshvatljivo kratko vrijeme!*

Poslije onog prvog saopćenja novine su se vraćale ponovno na temu o omega-mezonu i njegovu otkrivaču, ali prvo saopćenje ostalo je nepromijenjeno i neispravljeno. Morali smo se zadovoljiti informacijom da je novo otkrivena materijalna čestica neshvatljivo kratka vijeka — 10 sekunda.

Nevjerojatno, ali tako je bilo sve do 22. XI 1961, kad je radio iz Amerike u večernjoj emisiji javio da vijek omega-mezona traje samo *desetak trilijuntina sekunde*.

Tim je riješen i naš jezični problem.

D. Saračević, prof. u m.

NEKOLIKO RIJEČI O DEKLINACIJI DATUMA

O pitanju pravilnosti izraza *prvi mart*, *peti svibnja* i sl. pisalo se u našoj stručnoj štampi već dosta. U »Jeziku« je posljednji o tome pisao prof. Hraste (v. »Jezik« I, 4, str. 121). Osvrnuvši se na mišljenja M. Rešetara, F. Ilešića i Radivojevića, koji su još između dva rata raspravljali o tom pitanju, prof. Hraste je utvrdio da je ispravniji izraz *prvi siječnja*, ali »da veza *prvi siječanj*

sve više prodire u književni i saobraćajni jezik«.

Ja ovdje ne želim da ponovo pokrećem pitanje koje je već raspravljeno (i koje će u budućnosti najbolje riješiti književna i govorna praksa, usvajajući jedan ili drugi izraz), ali bih htio da kažem nekoliko riječi o deklinaciji tih izraza. Naime, u jeziku nekih naših krajeva (uglavnom zapadnih), pa i u književnom jeziku (naročito novinskom) izrazi *prvi maja*, *sedmi srpnja*, *četvrti oktobra* itd. uopće se ne mijenjaju, dakle indeklinabilni su. Evo jednog primjera!

U »Borbi« (zagrebačko izdanje) od 11. oktobra 1958. g., na str. 3. piše:

»Četvrti oktobra (!) u Beču je završena druga generalna konferencija Međunarodne agencije za atomsku energiju«.

Dakle: *četvrti oktobra*, a ne *četvrtog oktobra!*

Tako ponekad govore i na radiju. U emisiji »Oglasi i reklame« možemo čuti da je »izvlačenje novogodišnje lutrije *četvrti januara*« (mj. *četvrtog januara*), a u emisiji »Radio-kalendar« da se *dvadeset sedmi srpnja* — ili kog drugog datuma — navršilo tačno dvadeset pet — ili već ne znam koliko — godina od nekog značajnog događaja.

Negdje se ovakvi izrazi dekliniraju, ali samo djelomično, tj. mijenja se prva riječ u vezi, a druga ostaje nepromijenjena. Tako u pjesmi Marina Franičevića »Sjećanje na Prvi maja tisuću devet stotina četrdeset treće« stoje ovi stihovi:

Tek sada, kada sjedim u sobi
i pišem o prvome maja (!)
godine četrdeset i treće,
sjećam se mnogih majeva
pa i onoga davnog...

(V. zbirku »Zvijezda nad planinom«, II izd. NZH, Zagreb, 1946.)

Negdje se opet mijenjaju oba člana izraza. Ne jedanput čitao sam pred prvomajске praznike u mnogim našim listovima krupne naslove »Ususret Prvome maju«.